

MARCIN DZIEDZIC

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Katedra Turystyki

ORCID [0000-0002-1370-1936](https://orcid.org/0000-0002-1370-1936)**Bogusław Szybkowski, *Historia fotografii w Brzegu 1843–1944*,
Opole: Wydawnictwo MS, 2014, ss. 80, ill.**

Wydana na kredowym papierze książka Bogusława Szybkovskiego przedstawia dzieje fotografii w Brzegu od pojawienia się pierwszego ogłoszenia o pobytku w mieście anonimowego dagerotypisty w 1843 r. aż do 1944 r., czyli przez nieco więcej niż 100 lat. Praca jest oparta na kwerendzie w brzeskich księgach adresowych, ukazującej się w tym mieście prasy codziennej oraz zbiorów fotografii, których największa kolekcja znajduje się w Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu. Wykorzystana została także literatura przedmiotu. Recenzowana praca nie jest podzielona na rozdziały. Nie zawiera też aparatu naukowego. Rozpoczyna ją opis początków fotografii, a po nim są prezentowane sylwetki poszczególnych, działających w Brzegu fotografów wraz ze zmieniającymi się technikami fotograficznymi, które stosowali. Długość biogramów jest uzależniona od dostępnych informacji i zazwyczaj im dłużej fotograf pracował w Brzegu, tym więcej o nim wiadomo. Znajdziemy też pewne niekonsekwencje. Fotograf Max Steckel zamieszkał w Łosiowie koło Brzegu w czasie II wojny światowej, a zatem nie w samym mieście. Jest to jednak postać znana w literaturze z działalności na Górnym Śląsku i to zapewne skłoniło Autora do włączenia jej do omawianej publikacji. Pracę zamykają wybrana bibliografia oraz alfabetyczny wykaz brzeskich fotografów wraz z adresami ich zakładów i latami działalności w mieście. Ten ostatni ułatwia poruszanie się po książce, będąc namiastką spisu treści.

Mankamentem pracy jest jedynie częściowe wykorzystanie ogłoszeń z brzeskiej prasy. Autor staranie przejrzał tylko gazety z początkowego okresu dziejów

fotografii, a niektóre z ogłoszeń reprodukował. Najmłodsze jest datowane na 1861 r. Późniejsze dzieje zostały opracowane głównie na podstawie nieregularnie wydawanych ksiąg adresowych. Trudno w tym przypadku o precyzję. Ogłoszenia prasowe zawierają często ciekawe informacje i pozwalają zweryfikować ustalenia prezentowane w recenzowanej pozycji. Fotograf Ludwig Springer do Brzegu przybył – zdaniem Autora – w 1892 r. z Jeleniej Góry (s. 47–48). Tymczasem z anonsu można dowiedzieć się, że nastąpiło to dwa lata później i że wcześniej pracował w Bremie¹. Springer rzeczywiście prowadził atelier fotograficzne w Jeleniej Górze, ale tylko do 1891 r.

Informacje podane w recenzowanej pracy można też było uzupełnić dzięki lepszemu wykorzystaniu istniejącej literatury. Dagerotypista Goldmann z Wrocławia, który czasowo przebywał w Brzegu w 1847 i 1856 r. (s. 14), jest najprawdopodobniej identyczny z fotografem Adolphem Goldmannem (1821–1860), którego nagrobek zachował się na Starym Cmentarzu Żydowskim we Wrocławiu². Pracujący w 1851 r. w Brzegu malarz i dagerotypista Eduard Höcker z Wrocławia (s. 15) ma swój biogram w książce o malarstwie religijnym na Śląsku w XIX w.³ Łączenie zawodów fotografa i malarza było typowe dla wczesnego okresu dziejów fotografii. Obie te profesje wykonywał m.in. Adalbert Redner z Nysy, który po przeniesieniu do Wrocławia założył dobrze prosperującą pracownię witrażowniczą⁴. Na przełomie XIX i XX w. przez kilka lat prowadził w Brzegu atelier fotograficzne A. Gröger. Autor recenzowanej książki ma wątpliwości, czy jego imię brzmiało Abraham. Tymczasem biogram fotografa Abrahama Grögera (1852–1929) został już przed laty opracowany. Jego główne atelier znajdowało się w Bystrzycy Kłodzkiej, prowadził nadto filie w Międzyzlesiu, Brzegu, Kłodzku i Legnicy. Gröger otrzymał za swoje prace liczne nagrody na wystawach, m.in. w Warszawie. Wbrew twierdzeniom Autora o wyróżnieniu tym już pisano⁵.

Brzeskie atelier Abrahama Grögera przejął Kurt Gröger. Autor pisze na jego temat, że „mógł być synem lub wnukiem A. Grögera, ale wg moich przypuszczeń najbardziej prawdopodobne jest, że był jego bratankiem” (s. 41). W tym miejscu

¹ „Brieger Stadtblatt“, nr 34 z 23 VIII 1894.

² Maciej Łagiewski, *Macewy mówią*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1991, s. 142.

³ Joanna Lubos-Kozieł, „Wiarą tchnące obrazy”. *Studia z dziejów malarstwa religijnego na Śląsku w XIX wieku*, Wrocław 2004, s. 332.

⁴ *Ibidem*, s. 378–379.

⁵ Waldemar Zieliński, *Fotografowie krajoznawcy z hrabstwa kłodzkiego (Grafschaft Glatz) wśród członków Kłodzkiego Towarzystwa Górskiego w latach 1881–1914*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Seria: Edukacja Plastyczna”, 2003, 2, s. 167–169.

dotykamy kolejnego problemu związanego z recenzowaną publikacją. W czasie zbierania materiałów nie została przeprowadzona kwerenda archiwalna w zespołach urzędów stanu cywilnego i księgach metrykalnych, która mogłaby wnieść interesujące dane biograficzne. W przypadku Kurta Grögera na podstawie akt stanu cywilnego można potwierdzić, że był on synem Abrahama Grögera⁶. Ożenił się w 1901 r. Już wówczas został określony jako fotograf w Brzegu zamieszkały przy Ring 25, co pozwala przesunąć wstecz początek jego działalności w tym mieście datowanej przez Szybkowskiego na 1905 r. (s. 76)⁷. Kwerenda w księgach metrykalnych pozwala nadto dodać, że Kurt Gröger miał dwie córki: Christine Hildegard (ur. 21 V 1902 r. w Brzegu) oraz Johannę Elisabeth (ur. 21 IX 1903 r. w Brzegu)⁸. Dokumenty archiwalne mogą być pomocne także przy identyfikacji dagerotypisty Hertela/Haertela (s. 17). Autor proponuje fotografów z Wrocławia, Weimaru i Moguncji. Można w tym miejscu zasugerować jeszcze Theodora Haertela, który prowadził atelier fotograficzne w Poczdamie. Jego syn, również Theodor (1847–1902), był później fotografem w Legnicy. Theodor senior przed osiedleniem się w Poczdamie pracował w innych miejscowościach, o czym świadczy fakt, że jego syn urodził się w Łobżenicy⁹. W aktach stanu cywilnego i księgach metrykalnych znajdują się często także informacje o fotografach, którzy krótko przebywali w danej miejscowości i nie zachowały się ich prace fotograficzne pozwalające powiązać ich działalność z określonym miastem.

Bogusław Szybkowski przedstawił w recenzowanej pracy łącznie 41 fotografów związanych z Brzegiem do 1944 r. Książkę, mimo zgłoszonych uwag krytycznych, należy ocenić pozytywnie. Dalsze badania na pewno pozwolą wzbogacić zaprezentowany w niej obraz historii fotografii w Brzegu.

⁶ Archiwum Państwowe we Wrocławiu (dalej: AP Wr.), Urząd Stanu Cywilnego (dalej: USC) w Bystrzycy Kłodzkiej, Urodzenia 1877, nr 19.

⁷ AP Wr., USC w Bystrzycy Kłodzkiej, Małżeństwa 1901, nr 54.

⁸ Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu, Księga chrztów parafii w Brzegu, sygn. 666m.

⁹ AP Wr. Oddział w Legnicy, USC w Legnicy, Małżeństwa 1874, nr 28, Zgony 1902, nr 115.